

Kralj Etelstan i formiranje Engleske

Kralj, Filip

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:010902>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-10**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET

Filip Kralj

KRALJ ETELSTAN I FORMIRANJE ENGLJSKE

ZAVRŠNI RAD

Rijeka, 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA POVIJEST

Filip Kralj

JMBAG: 0009090003

KRALJ ETELSTAN I FORMIRANJE ENGLJSKE

ZAVRŠNI RAD

Prijediplomski sveučilišni studij povijesti i engleskog jezika i književnosti

Mentor: Doc. dr. sc. Goran Bilogrivić

Rijeka, rujan 2023.

IZJAVA

Kojom izjavljujem da sam završni rad naslova "Kralj Etelstan i formiranje Engleske" izradio samostalno pod mentorstvom doc. dr. sc. Gorana Bilogrivića.

U radu sam primijenilo metodologiju znanstvenoistraživačkog rada i koristio literaturu koja je navedena na kraju završnog rada. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafrazirajući naveo u završnom radu na uobičajen način citirao sam i povezoao s korištenim bibliografskim jedinicama.

Student

Potpis

Filip Kralj

SADRŽAJ

1. Uvod	1
2. Etelstanovi prethodnici i njegov dolazak na vlast.....	3
3. Konsolidacija vlasti i formiranje Engleske	6
3.1 Etelstanova unutarnja politika i diplomacija.....	6
3.2 Etelstanovi vojni pohodi	18
3.3 Etelstan u suvremenim izvorima i kasnije	24
4. Zaključak	26
5. Bibliografija	27
6. Sažetak i ključne riječi	29
7. Prilozi	30

1. UVOD

U ovom završnom radu bit će obrađen dio ranosrednjovjekovne povijesti Engleske u periodu vladavine kralja Etelstana (od 924. do 939. godine), kada je otok Britanija po prvi put u povijesti politički ujedinjen pod jednim vladarom. Najprije će biti obrađen neposredni period prije Etelstanovog dolaska na vlast, točnije doba vladara Wessexa Alfreda Velikog, Etelstanovog djeda, te Edvarda Starijeg, Etelstanovog oca i načine na koji su oni utjecali na vojnopolitičke okolnosti u Britaniji i kako su doprinijeli kasnijem sprovođenju Etelstanovih planova ujedinjenja Britanije. Također će biti opisana i unutarinastička politika vladajuće dinastije Wessexa s ciljem boljeg razumijevanja kompleksne ranosrednjovjekovne obiteljske politike u Engleskoj i pretpostavljene dogovore koji su doveli do toga da se kralj Etelstan nikada nije ženio i da je umro bez izravnog potomstva. Osim toga bit će obrađena i Etelstanova politika sklapanja bračnih saveza koji su mu omogućili brojne uspjehe poput zauzimanja Northumbrije i otvaranja Britanije prema ostatku Europe (Bretanja, Franačka, Norveška) kao i unutarnja politika centralizacije kojom se nastojalo suzbiti regionalne identitete nekadašnjih anglosaskih kraljevstava kroz učestalo održavanje kraljevskih vijeća na kojima su njemu podređeni vladari bili primorani prisustvovati, kao i Etelstanovo zakonodavstvo kojim je htio ojačati položaj kralja i stvoriti jedinstvene zakonske propise koji su vrijedili za cijeli otok Britaniju, njegovo iznimno bogatstvo kojim je prikupljao relikvije svetaca i služio kao mecena Crkve i umjetnosti te njegov doprinos stvaranju autohtonog engleskog stila u likovnoj umjetnosti kroz njegove metode ispisivanja posveta. Nadalje, govorit će se i o promjeni Etelstanove titule i prvom spominjanju Engleza kao naroda u njegovim poveljama i na njegovom novcu, koje je imalo iznimno velikog utjecaja na stvaranje engleskog identiteta kao takvog. Osim Etelstanove unutarnje politike i diplomacije, u ovom će radu biti obrađene i Etelstanove vojni pohodi, točnije njegove tri britanska pohoda 927., 934. i 937. godine putem kojih je ostvario primat nad *jarlovima* Northumbrije, kraljem Bamburgha, Velšanima, kraljem Škota i britskim kraljem Strathclydea te naposljetku porazio koaliciju predvođenu irskim vikingom Olafom Guthfrithssonom u bici kod Brunanburha, koja slovi za najvažniju bitku u engleskoj povijesti prije 1066. godine. Osim britanskih pohoda, u radu će se spomenuti i djelovanje Etelstanovog brodovlja koje je interveniralo na strani njegovog štićenika Alana Krivobradog kako bi se protjerali vikinzi iz Bretanje. Osim Etelstanove politike, spomenut će se i njegov utjecaj i viđenje u povijesnim izvorima i književnosti kao i njegova smrt i neposredne posljedice koje su

uslijedile čim ga je naslijedio mlađi polubrat Edmund, koje uključuju gubitak Northumbrije i privremeni krah Etelstanove unifikacijske politike. Kroz analizu prethodno navedenih tema i događaja ovim ću radom nastojati prikazati Etelstanova važnost u formiranju Engleske u političkim, vojnim, diplomatskim i književnim aspektima i donijeti zaključak o njegovoj važnosti kao jednoj od povijesnih figura engleskog ranog srednjeg vijeka.

2. ETELSTANOVI PRETHODNICI I NJEGOV DOLAZAK NA VLAST

Razdoblje vladavine Etelstanovih prethodnika, odnosno njegova djeda Alfreda te oca Edvarda Starijeg bilo je obilježeno naporima za odbijanjem vikinške prijetnje i očuvanjem nezavisnosti Wessexa, nasljednog kraljevstva Alfredove vladajuće dinastije. Edvardova vladavina je, osim ratnih sukoba protiv Danaca, prvotno bila i pod prijetnjom nejasnog nasljednog prava, s obzirom da je Alfred bio najmlađi od petorice sinova zapadnosaskog kralja Etelvulfa, koji su unatoč pogibijama u sukobima s vikinzima i dalje imali izravne nasljednike. Tako je Etelvold, sin Alfredovog starijeg brata Etelreda započeo otvorenu pobunu protiv Edvarda nakon dolaska potomjeg na vlast, a u tome su ga naknadno podržali i vikinzi iz Northumbrije.¹ Morris navodi da je glavni izvor Etelvoldova nezadovoljstva i povod pobuni bila činjenica da je za vrijeme invazije Velike poganske vojske koja je prijetila opstanku Wessexa Etelvold bio dijete, te je tako bio zaobiđen u nasljeđivanju u korist svoga strica Alfreda koji je bio dovoljno star i sposoban da preuzme napore obrane kraljevstva.² Iako je buna bila ugušena, Edvard je ubrzo prepoznao potrebu za vojnim rješavanjem razgraničenja između zapadnosaskih posjeda te vikinških teritorija na sjeveru, u čemu uvelike odudara od Alfreda, čiju ekspanziju kraljevstva u njegovoj dvadesetogodišnjoj vladavini Morris naziva „skromnom“ iako je Alfred u modernom pogledu i dalje nazivan „utemeljiteljem Engleske“.³ Tako je prva faza Edvardova pohoda bila obilježena vojnim prepadima u kojima su otimani robovi, stoka te važne relikvije (poput ostataka sv. Osvalda, kralja Northumbrije), na što su vikinzi odgovarali istom mjerom.⁴ Tek nakon velike anglosaske pobjede kod Wednesfielda 910. godine Edvard se odlučuje i za zauzimanje teritorija koji su se nalazili pod tadašnjim Danelawom, u čemu mu je uvelike pomogla sestra Etelfled koja je služila kao Edvardova izaslanica u pograničnoj Merciji. Kako bi se olakšalo pripajanje novoosvojenih teritorija, Edvard započinje i izgradnja fortifikacija, tj. *burhova*⁵ koji su znatno olakšali vojno manevriranje kraljevske vojske u sukobu protiv razjedinjenih Danaca kao i konsolidaciju teritorija pod zapadnosaskom vlašću. Tek je Edvardova vladavina obilježila značajnu ekspanziju, što Foot opisuje ovako: „[Alfredov] sin Edvard dokazao se i više nego dostojnim nasljednikom novostvorenog kraljevstva Angla i Sasa: iako njegovi uspjesi nisu toliko slavljani u povijesnom

¹ *The Anglo-Saxon Chronicle*, s.a. 900 (dalje: *ASC*).

² Morris 2022, str. 251-2.

³ *Ibid*, str. 253.

⁴ *Ibid*, str. 256-7.

⁵ Foot 2011, str. 12.

sjećanju, njegova je vladavina proširila i osigurala granice Wessexa ne samo duboko u neovisnu Merciju, nego i u Istočnu Angliju, gdje zapadnosaski kraljevi nikad prije nisu bili na vlasti.“⁶ Morris navodi najsjevernije točke Edvardovog napredovanja pri kraju njegove vladavine kao kao „nove *burhove* na rijeci Mersey kod Thelwalla i Manchestera, utvrđeni most preko rijeke Trent kod Nottinghama te burh kod Bakewella na rijeci Derwent, pritoci Trenta,“⁷ a ove *burhove* spominju i Higham i Ryan.⁸

Unatoč tome što Anglosaska kronika i Mercijski registar ne donose puno podataka po pitanju Etelstanovog dolaska na vlast 924. godine,⁹ William od Malmesburyja u svojem djelu *Kronika engleskih kraljeva* navodi ovo razdoblje kao turbulentno,¹⁰ što potvrđuje i Foot.¹¹ Unatoč tome što je Etelstan bio najstariji i jedini sin iz braka kralja Edvarda Starijeg i njegove prve žene Egvin, za vrijeme Edvardovog dolaska na vlast 899. Egvin se gubi svaki trag u povijesnim izvorima. Morris pretpostavlja da je to uzrokovano ili njenom smrću ili Edvardovim odbacivanjem nje i ženidbom s Elfled, njegovom drugom suprugom s kojom je imao dvojicu sinova i petero kćeri.¹² Uz prethodnu pretpostavku može se uzeti u obzir i da je Elfled zasigurno pokušavala ocrniti Egvininu reputaciju i osigurati bolji položaj svojoj djeci, te se zato potonja u određenim izvorima navodila kao Edvardova konkubina, a ne supruga.¹³ Jedna od pretpostavki Sare Foot govori da je Edvard namjeravao podijeliti kraljevstvo između svojih najstarijih sinova Etelstana (iz braka s Egvin) te Elfvarda (iz braka s Elfled), no Elfvardova iznenadna smrt ubrzo nakon Edvardove djelomično je olakšala Etelstanov dolazak na prijestolje Wessexa u kolovozu 924. godine.¹⁴ Unatoč tome narod Wessexa, kraljevstva koje je bilo Elfvardova baza, vjerojatno ga nije dočekao s jednakim oduševljenjem kao narod Mercije s kojim je bio otprije upoznat kroz protuvikinške vojne pohode za vrijeme Edvarda Starijeg, što bi objasnilo veliki vremenski razmak između Etelstanova dolaska na vlast u ljeto 924. i njegove krunidbe 4. rujna 925. godine. U tom razdoblju, rane 925. godine postignut je dogovor između sukobljenih frakcija kraljevske obitelji u kojem je, Morris pretpostavlja, ključnu ulogu odigrala Edvardova treća žena Edgiva, koja je odlučila

⁶ Ibid.

⁷ Morris 2022, str. 259.

⁸ William of Malmesbury, *Chronicle of the Kings of England*, II.1.

⁹ *ASC*, s.a. 924.

¹⁰ William of Malmesbury, *Chronicle of the Kings of England*, II.6.

¹¹ Foot 2011, str. 17.

¹² Morris 2022, str. 259-60.

¹³ Ibid.

¹⁴ Foot 2011, str. 17.

podržati Etelstanovo pravo na prijestolje pod uvjetom da se Etelstan ne ženi i nema vlastitu djecu, kako bi se osigurao dolazak Edgivinih dvojice sinova, tj. Etelstanove polubraće Edmunda i Edreda na vlast nakon njegove smrti.¹⁵ Ovom pretpostavkom bi se moglo objasniti zašto je Etelstan, za razliku od uvriježenog očekivanja ranosrednjovjekovnih vladara za što većim brojem vlastite djece kako bi se osiguralo dinastičko naslijeđivanje, odudarao od ostatka Europe. Nakon ovoga pretpostavljenog dogovora ceremonija Etelstanove krunidbe održana je 4. rujna 925. u Kingstonu, kraljevskom posjedu na rijeci Temzi oko 19 kilometara uzvodno od Londona.¹⁶ Već se u Etelstanovu izboru ovog mjesta za krunidbu, na granici starih kraljevstava Wessexa i Mercije, posjeda koji su se našli pod njegovom vlašću nakon Elfvardove smrti, mogu iščitati njegove namjere stvaranja ujedinjenog kraljevstva na otoku Britaniji.¹⁷ Nadalje, ono što je činilo Etelstanovu krunidbu jedinstvenom je činjenica da je nadbiskup Canterburyja Etelhelm revidirao krunidbenu proceduru „koja je slavila novoizabranu kraljevu vlast nad dvama narodima te mu je dodijelio nove regalije: krunu (za razliku od prijašnjih kraljeva koji su dobili kacigu), prsten, mač te žezlo.“¹⁸ Morris poistovjećuje ovu tranziciju s kacige na krunu u anglosaskim krunidbama s praćenjem trendova Etelstanovih suvremenika u kontinentalnoj Europi koji su nedavno oživjeli ovaj bizantski običaj.¹⁹

¹⁵ Morris 2022, 261.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Foot 2011, str. 17-8.

¹⁸ Ibid, str. 18.

¹⁹ Morris 2022, str. 262.

3. KONSOLIDACIJA VLASTI I FORMIRANJE ENGLSESKE

3.1 Etelstanova unutarnja politika i diplomacija

Prvi spomen Etelstana nakon njegove krunidbe nalazi se u Mercijskom registru Anglosaske kronike pod godinom 926. gdje piše: „Ove su se godine 30. siječnja kralj Etelstan i Sihtric Cáech, kralj Northumbrijaca, sastali u Tamworthu gdje mu je Etelstan dao svoju sestru za ženu.“²⁰ Ovaj je postupak samo nastavak onoga što je Edvard Stariji nastojao postići s Ragnalom, Sihtricovim starijim bratom i prethodnikom, kako bi se stabilizirala situacija na sjevernim granicama Mercije, odnosno Wessexa. Nadalje, Sharp navodi kako se u pregovorima osim za bračni savez Etelstan izborio i za Sihtricovo pokrštavanje dok je Sihtric dobio potvrdu za kralja Yorka.²¹ Ovime je značajno smanjen rizik od invazije dublinskih vikinga iz Irske, koji su još za vrijeme Edvarda formirali čvrste veze s northumbrijskim vikinzi.²² Osim Danelawa, Etelstan je iste godine na svom dvoru u Abingdonu primio veleposlanstvo svojeg rođaka Adelfa od Flandrije, koji je u ime vojvode Huga od Franačke došao na pregovore u kojima je dogovoreno da će Etelstan, u zamjenu za velike količine raskošnih poklona i relikvija sklopiti bračni savez između dvaju kraljevstava te dati svoju polusestru Edhildu kao ženu vojvodi Hugu.²³

Nakon Etelstanova osvajanja Northumbrije sazvano je vijeće koje je održano 12. srpnja 927. godine u Eamontu u Kambriji. Na njemu su sudjelovali Etelstan kao anglosaski kralj, Hywel kao kralj Zapadnih Velšana, Konstantin kao kralj Škotske, Owain kao kralj gwentskog naroda te Eldred, sin Edvulfa od Bamburgha.²⁴ Etelstanovi uvjeti su bili sljedeći: ako se davanje bilo kakve podrške ostalih kraljeva vikinzi nastavi, nastaviti će se i Etelstanov rat protiv njih, ili sklapanje mira u kojima bi svi kraljevi prihvatili Etelstana za nadređenog kralja te suzbijanje poganstva na njihovim teritorijima.²⁵ S obzirom na Etelstanovu vojnu nadmoć koju je pokazao u pohodu na Northumbriju, ostali kraljevi nisu imali koji drugi izbor osim prihvatiti njegove uvjete. Iako Anglosaska kronika navodi Hywela kao jednog od kraljeva koji su bili sudionici mirovne konferencije u Eamontu, odnosi Velšana i anglosaskoga kraljevstva na njihovom istoku su bili

²⁰ ASC, s.a. 926.

²¹ Sharp 1997, str. 215.

²² Foot 2011, str. 18.

²³ Ibid.

²⁴ ASC, s.a. 927.

²⁵ Sharp 1997, str. 215.

dobri, a sezali su još od vladavine Edvarda te njegove sestre Etelfled.²⁶ Pretpostavlja se da je Etelstan samo nastavio ovakvu politiku gdje je podrška davana upravo Hywelu kako bi se ojačala njegova pozicija među Velšanima.²⁷ Kroz tu poziciju Hywel je trebao ojačati velšku odanost najprije mercijskim, a kasnije i zapadnosaskim vladajućim strukturama.²⁸ Samim time, nakon Eamonta Etelstan prisiljava i druge velške vladare na pokoravanje i plaćanje visokog godišnjeg danka kod Hereforda,²⁹ u čemu mu je zasigurno od velike pomoći bio i Hywel, koji se često pojavljivao na kraljevskim vijećima i nerijetko bio prvi od velških potkraljeva čiji su se potpisi nalazili na poveljama.³⁰ Nakon Eamonta i Hereforda Etelstan prestaje biti samo kralj Wessexa i Mercije, te je uspješno ovladao nad svim drugim kraljevima na otoku Britaniji.³¹

Nakon 927. godine pitanje Etelstanove titule postaje aktualno. Od 880-ih godina titula *kralj Angla i Sasa*, koju je počeo koristiti Alfred, označavala je vladavinu Wessexom i Mercijom, a za vrijeme Edvardovih vojnih uspjeha je bila proširena i na Istočnu Angliju,³² no Etelstanovo ujedinjenje otoka Britanije pod njegovom krunom zahtjevalo je i prikladniju titulu. Morris navodi da su neke od titula koje je Etelstan nosio bile „kralj Sasa“ i „kralj Anglosasa“ (*Rex Angul-Saxonum*), njegovih trupa „vojska Sasa“, dok je njegovo prošireno kraljevstvo nazvano „ovom Saksonijom upotpunjenom“ (*ista Saxoniam perfecta*).³³ Ubrzo nakon pripojenja Northumbrije i vijeća u Eamontu Etelstanov dvor mu daje novu titulu: kralj Engleza (*rex Anglorum*), što se najviše vidi u poveljama datiranim između 928. i 935. godine koje je pisao pisar koji je imenovan Aethelstan A i koji je bez iznimke koristio ovu titulu.³⁴ Foot pripisuje veliku propagandnu vrijednost ovoj tituli koja je uzdizala Etelstanov prestiž i položaj u Britaniji, ali i naglašavala važnost vojnih uspjeha kojima je uspio ujediniti Britaniju.³⁵ Ova je promjena vidljiva i na novcima kovanima za vrijeme Etelstanove vladavine, koji su ga nakon 927. godine nazivali i „kraljem čitave Britanije“ i prikazivali njegov portret s novim anglosaskim kraljevskim simbolom krune.³⁶

²⁶ Thomas 2020, str. 571

²⁷ Ibid.

²⁸ Ibid.

²⁹ Morris 2022, str. 263.

³⁰ Sharp 1997, str. 218.

³¹ *ASC*, s.a. 927.

³² Foot 2011, str. 26.

³³ Morris 2022, str. 264.

³⁴ Foot 2011, str. 27.

³⁵ Ibid.

³⁶ Morris 2020, str. 264.

Sl. 1 - Novac s likom Etelstana koji nosi krunu i nazivom „kraljem čitave Britanije“ (*rex totius Britanniae*) (Morris 2022, str. 265)

Etelstanov program ujedinjenja Britanije također je vidljiv i u zakonodavstvu, te se u sačuvanih šest dokumenata koji sačinjavaju tzv. *Leges Aethelstani*, odnosno Etelstanove zakone vidi nastojanje za ujedinjenjem različitih zakonskih sustava anglosaskih kraljevstava koje je Etelstan pokorio nakon Eamonta.³⁷ Vjerojatno su bili sastavljeni i obznanjeni početkom 930-ih godina te se mogu shvatiti kao nadogradnja na zakone Etelberta od Kenta i Etelstanovog djeda Alfreda, a pokrivaju brojna područja poput građanskih, kaznenih i crkvenih zakona.³⁸ Osim toga, novost koju Etelstanovi zakoni donose je i naglašavanje važnosti kraljevskog autoriteta i jedinstva kraljevstva kroz osobu kralja, čiji zakoni nadvladavaju lokalne i regionalne zakone te su stvoreni s ciljem centralizacije moći.³⁹ Sarah Foot povezuje učestalost spominjanja kazni za narušavanje mira i krađe s Etelstanovim centralističkim tendencijama i uzdizanjem kraljevske pozicije kao vrhovne, kao i važnost koju je Etelstan davao osobnoj odanosti njemu samome.⁴⁰

Međutim, Ingrid Ivarsen naglašava problematiku sačuvanih izvora i prijevoda Etelstanovih zakona (specifično dokument poznat kao *I Æthelstan*), točnije mogućnost da je nadbiskup Yorka Wulfstan uvelike izmijenio izvorno značenje Etelstanovih zakona oko sto godina nakon početka Etelstanove vladavine.⁴¹ Sama problematika proizlazi iz toga da od tri moguća

³⁷ *Laws of Athelstan*, <https://www.theanglosaxons.com/laws-of-aethelstan/>, pristup ostvaren 16.8.2023.

³⁸ *Ibid.*

³⁹ *Ibid.*

⁴⁰ Foot 2011, str. 21.

⁴¹ Ivarsen 2021, str. 226.

izvora (prvi iz Etelstanovog doba, potom Wulfstanov prijepis na staroengleskom jeziku iz ranog 11. stoljeća, te treći, doslovni prijepis zakona na latinskom jeziku iz ranog 12. stoljeća) upravo nije sačuvan izvorni tekst iz Etelstanove vladavine, a preostala dva se ne podudaraju u potpunosti.⁴² Samim time Ivarsen predlaže dvije pretpostavke izvornog značenja *I Æthelstana*: prva je da ovaj zakon predstavlja značajnu inovaciju u ranom engleskom zakonodavstvu, tj. novostvorenu poreznu obvezu godišnjeg plaćanja poreza desetine, dok druga predlaže da je sustav plaćanja ovoga poreza već postojao, a da *I Æthelstan* samo nalaže dodatnu dobrotvornu isplatu (nalik crkvenoj politici davanja milodara).⁴³

II Æthelstan, također poznat i kao Kodeks iz Gratelyja,⁴⁴ bavi se kažnjavanjem krađe, plaćanjem jamčevine u ime okrivljenika tj. krivca, preuzimanjem krivice na samoga sebe, kažnjavanjem zavjera protiv lordova, provalama u crkve, vještičarenjem, regulacijom razmjene stoke gdje je potreban ili *reeve* ili svećenik ili zemljoposjednik ili rizničar ili neki drugi „čovjek od povjerenja“ kao svjedok, regulacijom popravka utvrda, jedinstvenim valutnim sustavom diljem Etelstanovog kraljevstva, ali i stratifikacijom društva u slojeve poput robova čija je kazna za krađu bila dvostruko manja nego kazna za slobodnog čovjeka koji je počinio sličan zločin, i dr.⁴⁵ Osim ovih, *II Æthelstan* regulira i kažnjavanje prekrivanja štitova ovčjom kožom, zabranu slanja konja preko mora osim u slučaju da je konj namijenjen kao poklon nekome te kažnjavanje trostrukog neprisustva na kraljevskim vijećima.⁴⁶ Osim toga, Etelstan nastavlja Alfredovu politiku otvaranja kovnica, te se u ovom kodeksu regulira njihovo otvaranje (ograničeno isključivo na gradove) ali i broj novčara po gradu (primjerice sedmorica u Canterburyju, od kojih četiri kraljeva, dva nadbiskupova i jedan opatov ili trojica u Rochesteru, od kojih dvojica kraljevih novčara i jedan biskupov).⁴⁷ Samim time Higham i Ryan nadodaju i usporedbu broja engleskih kovnica novca, kojih je bilo vjerojatno šest u funkciji prije 850. godine, a već sredinom 10. stoljeća bilo ih je između 35 i 40.⁴⁸

⁴² Ibid, str. 225-6.

⁴³ Ibid, str. 231.

⁴⁴ Higham, Ryan 2015, str. 282.

⁴⁵ *Laws of Athelstan*, <https://www.theanglosaxons.com/laws-of-aethelstan/>, pristup ostvaren 19.8.2023.

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Higham, Ryan 2015, str. 282.

⁴⁸ *Laws of Athelstan*, <https://www.theanglosaxons.com/laws-of-aethelstan/>, pristup ostvaren 26.8.2023.

III Æthelstan napisan je u suradnji sa svećenstvom Kenta, a odnosi se na: plaćanje desetine, potvrdu prethodno donesenih zakonskih akata iz Gratelyja, regulaciju odnosa *thegnova* (primjerice 4. točka *III Æthelstana* nalaže da *thegn* ne smije uzeti u službu čovjeka koji je prethodno bio u službi drugog *thegna* bez njegovog odobrenja), progonstvo kao kaznu u slučaju nepoštivanja zakona od strane bogatih članova plemstva ili puka, stratifikaciju društva prema priznatim pravima i stvaranje proto-feudalnog sustava kroz koje nadređeni članovi društva moraju zakonski jamčiti za sebi podređene članove kojima vladaju ili nad kojima imaju utjecaja.⁴⁹

IV Æthelstan su formirali vijećnici u suradnji s Etelstanom na kraljevskim vijećima u Exeteru, Favershamu i Thundersfieldu gdje su naposljetku i ratificirani, a u njemu su propisane: kazne progonstva za bogate počinitelje zločina i konfiskacije posjeda za one koji pružaju zaštitu i utočište istima, plaćanje globa za uzimanje počinitelja u svoju službu ako je zločin počinio na tuđem posjedu i vraćanje istoga kako bi mu se propisala kazna od strane oštećenog gospodara, zakonska mogućnost slobodnog čovjeka da ima slobodu odabira novog gospodara ako je prema sadašnjem „postupao ispravno u svim pogledima“, smrtna kazna za kradljivce recidiviste (specifično one koji počine ponovni prijestup nakon kraljevskog vijeća u Thundersfieldu) neovisno o društvenom položaju te za one koji im pruže utočište.⁵⁰ Osim toga, *IV Æthelstan* se dotiče i robova kradljivaca. Primjerice, kazna za muškog roba je smrt kamenovanjem koju izvršavaju drugi robovi, a ako robovi koji izvršavaju kaznu triput promaše onda su kažnjavani sa tri udarca bičem, a nakon izvršenja kazne svaki rob mora svojem gospodaru platiti tri penija.⁵¹ Za ropkinje kradljivice propisana je kazna spaljivanja na lomači pri kojoj su druge ropkinje također obvezane sudjelovati donošenjem tri panja po osobi, a kazne i plaćanje penijima su identične kao i u slučaju muških robova.⁵² U *IV Æthelstanu* je također vidljiva i Etelstanova politika sinergije svjetovne i crkvene vlasti, kada u trećem paragrafu treće točke ovog zakona poistovjećuje kršenje i nepoštivanje zakletvi kralju kao neprihvatljivo i Bogu i sekularnom (kraljevskom) autoritetu.⁵³

V Æthelstan je znatno rigorozniji od prethodnih zakona po pitanju kažnjavanja, što je vidljivo u samom početku dokumenta, gdje Etelstan spominje da javni mir nije održavan u skladu

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Ibid.

⁵² Ibid.

⁵³ Ibid.

s njegovim željama niti zakonskim aktima koji su doneseni u Gratelyju.⁵⁴ Kroz izmjene ovih zakona Higham i Ryan zaključuju da su Etelstan i njegovi savjetnici izmjenjivali i prenamjenjivali određene točke prijašnjih zakona ovisno o njihovom uspjehu, čime se kraljevska vlast nastojala na fleksibilan način učvrstiti i održati.⁵⁵ Kazna progonstva iz *IV Æthelstan* sada je prenamijenjena u vječni izgon iz rodnog kraja u kraj po kraljevom odabiru, a kazna za one koji pružaju zaštitu i utočište počiniteljima uz konfiskaciju svih posjeda postaje i smrtna kazna.⁵⁶ U trećoj točki Etelstan nalaže da u svakom samostanu Božji sluge moraju pjevati pedeset psalama svakog petka u čast kralja, a to vrijedi i za sve ostale koji su voljni činiti isto.⁵⁷

VI Æthelstan propisan je od strane biskupa i *reeveova* Londona te je namijenjen kao dodatak na zakone donesene na vijećima u Gratelyju, Exeteru i Thundersfieldu. Samim time ovaj se zakon dotiče sličnih tema kao i prethodni zakoni poput krađe, pružanja utočišta kradljivcima te recidivizma.⁵⁸ Osim toga, u *VI Æthelstan* je detaljno opisan komunalan način vođenja lokalne ranosrednjovjekovne zajednice, gdje se očekuje od svih da godišnje doprinose četiri penija a od vlasnika posjeda vrjednijih od trideset penija po jedan šiling za „našu zajedničku korist“,⁵⁹ zajedničko rješavanje problema u zajednici.⁶⁰

Etelstan 929. godine na poziv kralja Saske Henrika Ptičara šalje izaslanstvo predvođeno biskupom Worcestera Kenvaldom te svojim polusestrama Edgitom i Elfgivom na saski dvor kako bi Henrikov sin i nasljednik Oton mogao odabrati suprugu.⁶¹ Higham i Ryan shvaćaju izgradnju ovih odnosa kao nešto što donosi obostranu korist: za vladare Wessexa širenje utjecaja na kontinentalnu Europu, a za nove vladajuće dinastije na području nekadašnje Franačke osiguravanje prestiža i legitimiteta kroz bračni savez s usporedno znatno utjecajnijom i respektabilnijom zapadnosaskom dinastijom.⁶² Na kraju Oton odabire Edgitu, dok Ludovik, sin Rudolfa od Burgundije odabire Elfgivu,⁶³ čime Etelstanova politika bračnih saveza postiže još jedan uspjeh. Uz to Kenvald obilazi i brojne njemačke samostane gdje upisuje svoje i Etelstanovo ime u

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Higham, Ryan 2015, str. 306.

⁵⁶ *Laws of Athelstan*, <https://www.theanglosaxons.com/laws-of-aethelstan/>, pristup ostvaren 26.8.2023.

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ Foot 2011, str. 21.

⁶² Higham, Ryan 2015, str. 305.

⁶³ Foot 2011, str. 21.

bratovštinskim knjigama.⁶⁴ Osim upisivanja Etelstanovog i svojeg imena u knjige, Kenvald u ime kralja daruje samostane s poklonima od srebra, čime Etelstan širi svoj prestiž i reputaciju mecene Crkve i na kontinentalnu Europu.⁶⁵ Osim prethodno navedenih koristi, nakon braka Otona i Edgite kulturno povezivanje Britanije i Saske je u punom zamahu, te Foot navodi nekoliko dokaza za ovu tvrdnju: prvo pojavljivanje određenih njemačkih imena u anglosaskim dokumentima, trojicu Nijemaca koji su bili svjedoci Etelstanova najma opatiji New Minster u Winchesteru, svećenika Gottschalka koji je navodno od kralja dobio opatiju u Abingdonu 931. godine, nekolicinu njemačkih imena među članovima kućanstva londonskog biskupa Theodreda te Nijemce koji su služili kao novčari u kraljevskim kovnicama.⁶⁶

Osim bračnih saveza, Etelstan je također koristio i ustaljeni srednjovjekovni običaj u kojemu su mlađi muški plemići boravili na dvorovima njihovih saveznika i učili o vođenju države i sl. Tako su, prema Sari Foot, na Etelstanovom dvoru boravili Luj, sin Karla III. Bezazlenog i Etelstanove polusestre Edgive (kasniji kralj Zapadne Franačke Luj IV. Prekomorski), Alan, sin poherskog kneza Matuedoia iz Bretanje, vjerojatno Hakon, sin norveškog kralja Haralda Lijepokosog te sin Konstantina, kralja Škotske.⁶⁷ Za Hakona Sharp tvrdi da je došao na Etelstanov dvor 931. godine s norveškim izaslanstvom koje je kralju Engleza donijelo brojne poklone, uključujući i „brod sa zlatnim pramcem i ljubičastim jedrima, ukrašen iznutra zbijenim redom zlatnih štitova,“⁶⁸ a Etelstan uzima Hakona za svojeg štíćenika te ga pokrštava i uči vladati, te će se kraljev utjecaj vidjeti i kad Hakon zavlada Norveškom kroz, primjerice, Hakonovu uspostavu *nefgildija*, tj. poreza na brodove sličnom anglosaskom *scipfyrd*.⁶⁹

Nadalje, ono što je Etelstanovim planovima išlo u prilog je i njegovo ogromno bogatstvo. Morris pripisuje stvaranje ovako povoljne situacije najprije Alfredu, koji je obnovio ekonomiju Wessexa i Mercije kovanjem novca u brojnim novootvorenim kovnicama te održavanjem primirja između Danelawa i njegovog kraljevstva što je dovelo do procvata trgovine, te Edvardu koji je kroz godine ratovanja stvorio kvalitetnu vojnu infrastrukturu i prisilio jarlove i ostale vladare Istočnog Midlandsa i Istočne Anglije na plaćanje iznimno visokih godišnjih danaka za održavanje

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Sharp 1997, str. 210.

⁶⁶ Foot 2011, str. 101.

⁶⁷ Ibid, str. 22.

⁶⁸ Sharp 1997, str. 212.

⁶⁹ Ibid, str. 213.

mira, što će kasnije i Etelstan učiniti s vladarima Walesa, te vjerojatno Cornwalla, Škotske i Strathclydea.⁷⁰

Jedno od značajnijih područja koje je dobivalo znatnu Etelstanovu financijsku podršku bila je Crkva. Osim prethodno navedenog primjera njemačkih samostana, crkve širom Britanije također su doživjele procvat za vrijeme Etelstanove vladavine. Ovakva velikodušnost kralja bila je i ideološki potpomognuta brojnim zakonima u kojima je Etelstan nalagao zakonsku dužnost svih stanovnika za plaćanjem poreza desetine za podršku Crkve ali i važnost davanja milostinje, a potomje je u pojedinim dijelovima njegovih povelja učinjeno atraktivnijim kroz mogućnost oprosta grijeha.⁷¹ Jedan od poznatijih primjera ne samo Etelstanova mecenatstva već i ranosrednjovjekovnog štovanja kulta sv. Cuthberta dogodio se 934. godine za vrijeme Etelstanova marša prema sjeveru protiv Konstantina, kada je kralj Engleza u nekadašnjoj rimskoj utvrdi u Chester-le-Streetu na rijeci Wear posjetio redovnike koji su se tamo nastanili kao izbjeglice s Lindisfarnea u bijegu od Velike poganske vojske.⁷² Svrha ovog posjeta Chester-le-Streetu bila je višestruka: osim što je Etelstan došao štovati ostatke sv. Cuthberta, također je iskoristio bogatu kraljevsku riznicu kako bi dodijelio redovnicima brojne poklone koji su nabrojani u kraljevskoj povelji donesenoj u to doba.⁷³ Ti su predmeti bili načinjeni od bogato izvezene tkanine (liturgijske odore, oltarni pokrovi, zavjese, tapiserije itd.) i rađeni od ili ukrašeni zlatom i srebrom (bokali, svjećnjaci, narukvice, zvona, rogovi za piće te „pozlaćeni križ s primjesama slonovače“), ali i knjige (tri kićena evanđelja, misal i „život sv. Cuthberta u stihu i prozi“).⁷⁴ Karkov sumnja da je Život sv. Cuthberta mogao biti doniran u to vrijeme, smatrajući da je ova knjiga mogla biti darovana bilo kad između kasne 934. godine i listopada 939., tj. Etelstanove smrti.⁷⁵ Osim vrijednih predmeta Etelstan je redovnicima dodijelio i pozamašan kraljevski posjed na južnoj obali rijeke Wear kojeg su redovnici koristili šezdesetak godina nakon Etelstanove povelje sve do njihovog ponovnog preseljenja.⁷⁶ Osim prethodno spomenutog Chester-le-Streeta, Foot još spominje neke od mnogobrojnih primjera Etelstanove velikodušnosti poput benediktinske redovničke zajednice Kristove Crkve u Canterburyju (dvije knjige evanđelja, od kojih je jedna

⁷⁰ Morris 2022, str. 264-5.

⁷¹ Foot 2011, str. 117.

⁷² Morris 2022, str. 247.

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ Karkov 2004, str. 58.

⁷⁶ Morris 2022, str. 248.

nazvana MacDurnanova evanđelja po irskom opatu i Etelstanovu suvremeniku Máelu Brigteu mac Tornáinu, a druga je bila iz kontinentalne Europe, vjerojatno dobivena za vrijeme Etelstanovih pregovora oko udaje jedne od njegovih polusestara), jedna knjiga evanđelja iz Bretanje koju je Etelstan dodijelio crkvi posvećenoj sv. Augustinu u Canterburyju kao i kopija akata donesenih na Trećem carigradskom saboru 680. godine s posvetom koju je dodijelio opatiji u Bathu.⁷⁷ Osim korisnog političkog poteza, Etelstanovo pokroviteljstvo je imalo i funkciju ispunjavanja njegove pobožnosti, što je vidljivo i u nebrojenim posvetama koje su upisane u darovanim knjigama, a koje su osim podsjećanja na kraljevu velikodušnost također recipročno tražile neprekidnu molitvu za njega i njegovu dušu, ali i da se za vrijeme molitve ne zaborave i njegovi bliski suradnici.⁷⁸ Posljedično tome Higham i Ryan smatraju Etelstanovu vladavinu početnom točkom preporoda monaštva i kasnije reforme benediktinskog reda koja se odvijala sredinom 10. stoljeća.⁷⁹

Etelstanove metode posveta Karkov poistovjećuje s onima njegovog djeda Alfreda kojemu je cilj bio stvoriti „engleski glas i sliku o sebi te povijest koja bi služila međusobnom ujedinjenju i 'zajedničkoj prošlosti' naroda kojima je vladao.“⁸⁰ Za razliku od Alfreda, Etelstan je puno više važnosti pridavao instituciji kralja te je dodavao osobne posvete i portrete starijim rukopisima kojima bi ostavljao vizualni i verbalni podsjetnik na svoju prisutnost, autoritet, velikodušnost i vjeru u knjigama koje je donirao bogomoljama širom Britanije.⁸¹ Unatoč razlici u sakralnom sadržaju doniranih knjiga i svjetovnog sadržaja Etelstanovih posveta, Karkov smatra da kraljeve posvete pozivaju na pravni jezik njegovih povelja te samim time nastoje donijeti legitimitet konceptu donacija u stvaranju formaliziranog odnosa donatora i primatelja.⁸² Iz dva sačuvana rukopisna **portreta** kralja Etelstana moguće je pronaći utjecaje u ranosrednjovjekovnoj engleskoj umjetnosti koji su došli iz kontinentalne Europe. Primjerice, Karkov pronalazi značajne karolinške utjecaje u izgledu i simbolici kralja prikazanog na portretu na kojem Etelstan dodjeljuje sv. Cuthbertu Bedinu knjigu *Životi sv. Cuthberta u prozi i stihu*, koji je ujedno i najstariji sačuvani rukopisni portret nekog anglosaskog vladara.⁸³ Unatoč tome Karkov naglašava da postoje i važne stilske razlike koje čine ovaj portret jedinstvenim i specifičnim za engleski povijesni kontekst, a

⁷⁷ Foot 2011, str. 118-9.

⁷⁸ Foot 2011, str. 119.

⁷⁹ Higham, Ryan 2015, str. 313.

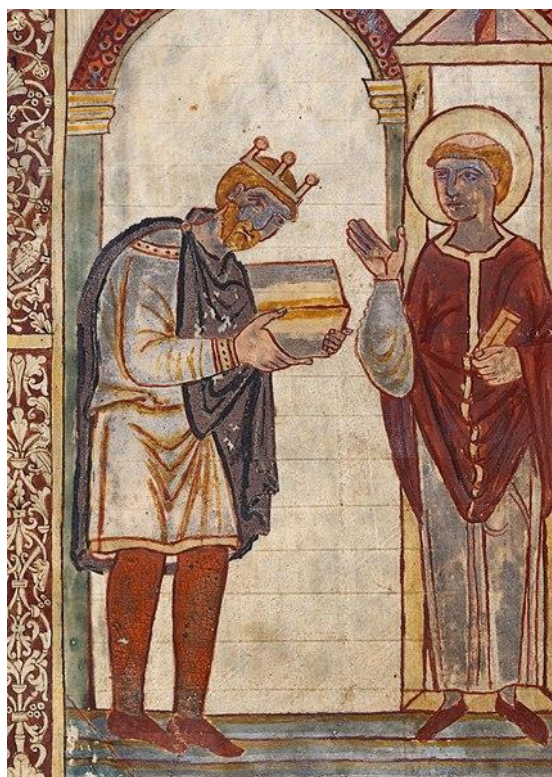
⁸⁰ Karkov 2004, str. 53.

⁸¹ Ibid.

⁸² Ibid, str. 53-4.

⁸³ Ibid, str. 55.

to je da za razliku od većine karolinških vladara kojima su knjige bile davane, Etelstan je taj koji svecu daje knjigu.⁸⁴ Iako je Etelstan naslijedio djedov interes prema knjigama i učenju, pokroviteljstvo Crkve i kultova pojedinih svetaca poput sv. Cuthberta je uvelike naslijedio od oca Edvarda i tetke Etelfled.⁸⁵ Karkov navodi i da je Robert Deshman 1974. nazvao kraljevsko pokroviteljstvo ključnim faktorom u razvoju anglosaske umjetnosti kasnog devetog i ranog desetog stoljeća.⁸⁶ Osim toga, ovaj je rukopis jedan od primjera tehnike stvaranja zajedničke povijesti kroz kombinaciju tekstova o prošlosti i sadašnjosti kako bi se naglasilo zajedništvo naroda na otoku Britaniji i funkcija kralja kao institucije koja ih ujedinjava.⁸⁷

Sl. 2. Naslovna strana Bedinog *Života sv. Cuthberta* koji prikazuje kralja Etelstana (924-39) kako daje knjigu samom svecu ([https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Athelstan_\(cropped\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Athelstan_(cropped).jpg))

Jedan od načina kako su Etelstanovi prethodnici održavali svoj autoritet je obično uključivao putovanje kraljevog dvora kraljevstvom i obilazak njegovih vazala, gdje bi dužnost vazala uključivala osiguravanje prenoćišta i hrane kralju i njegovoj pratnji, no s Etelstanovom

⁸⁴ Ibid, str. 55-6.

⁸⁵ Ibid, str. 56.

⁸⁶ Karkov 2004, str. 62.

⁸⁷ Ibid, str. 64.

teritorijalnom ekspanzijom situacija se znatno mijenja. Etelstan je nastavio prakticirati ovaj običaj po Wessexu i Merciji, no zbog značajne udaljenosti između sjedišta Etelstanove moći u prethodno spomenutim regijama i novostečenih teritorija na sjeveru Britanije, kralj je odlučio sazivati kraljevska vijeća na koja su njegovi vazali bili primorani dolaziti, a osim toga što su, prema Morrisu, ova vijeća bila najveća ikada sazivana u anglosaskom periodu, Etelstan ih je također koristio za izgradnju legitimiteta središnje kraljevske moći.⁸⁸ Ovakva vijeća najčešće su bila održavana za vrijeme velikih gozbi povodom Božića i Uskrsa, ali i na samom kraju Pedesetnice na blagdan Duhova (sedam tjedana nakon Uskrsa),⁸⁹ a u prosjeku se, kako pokazuju sačuvane Etelstanove povelje, vijeće održavalo barem jednom, a najviše četiri puta godišnje.⁹⁰ Ova su vijeća pružala priliku za „darivanje, rješavanje sporova, zakonodavstvo i komunikaciju kraljevskih odluka do najudaljenijih krajeva kraljevstva,”⁹¹ iako Foot naglašava da se iz sadržaja povelja ne može točno iščitati jesu li teme tijekom vijećanja bile općenarodnog ili pretežito lokalnog karaktera.⁹² Povelje donesene na ovakvim vijećima nerijetko su brojale preko sto svjedoka među kojima su bili i engleski biskupi, *ealdormeni* i *thegnovi*, ali i skandinavski *jarlovi* iz Danelawa te raznorazni velški vladari koji su svedeni na status „malih potkraljeva“ (*subreguli*) u zapisima Etelstanovog pisara.⁹³

Osim što se Etelstan bavio postavljanjem temelja svojega kraljevstva u zakonodavnom i političkom smislu, može se pretpostaviti da je obiteljska politika dinastije Wessex i dalje predstavljala prepreke Etelstanovim planovima, ako se uzme u obzir odugovlačenje Etelstanove krunidbe i smrt pretendenta Elfvarda pod nerazjašnjenim okolnostima, ali i činjenica da je Elfledina grana obitelji i dalje imala muških potomaka *athelinga*. U Anglosaskoj kronici je za 933. godinu šturo zapisano da se „*atheling* Edvin utopio u moru.”⁹⁴ U drugim se dokumentima i knjigama navodi nešto detaljnija priča oko Edvina, koja ga predstavlja kao osobu u središtu dvorskih frakcija koje su bile suprotstavljene Etelstanu. Primjerice, William od Malmesburyja navodi da je on, kao sin Edvarda i Elfled te Etelstanov polubrat i *atheling*, odnosno muški član

⁸⁸ Morris 2022, str. 266.

⁸⁹ Ibid, str. 267.

⁹⁰ Foot 2011, str. 131.

⁹¹ Ibid.

⁹² Foot 2011, str. 132.

⁹³ Ibid.

⁹⁴ ASC, s.a. 933.

obitelji koji ima pravo nasljeđivanja, bio optužen za izdaju i za kaznu progan iz Britanije.⁹⁵ Vjerojatni razlozi za to su višestruki: Edvin je predstavljao izravnu prijetnju Etelstanovoj vlasti s obzirom da je Edvinov stariji brat Elfvard umro pod nerazjašnjenim okolnostima te je vjerojatno mogao okupiti oko sebe zapadnosaske nezadovoljnike koji su blokirali Etelstanovu krunidbu od ljeta 924. do rujna 925. godine i koji su nakon vjerojatnog Etelstanovog dogovora s Edgvinom frakcijom oko nasljedstva bili izolirani u dvorskoj politici. Pod optužbom planiranja bratoubojstva Edvin je progan u kontinentalnu Europu na način koji je čak i William od Malmesburyja, koji je uvelike pisao pozitivno o Etelstanu, nazvao „krajnje okrutnim“, gdje je Edvin poslan na starom čamcu s jednim slugom, bez iti jednog veslača ili vesla, te je svojevremeno skočio u more kako bi olakšao vlastitu patnju.⁹⁶ Nakon što je sluga uspio vratiti čamac na obalu, Etelstan je shvatio što je učinio te se podvgnuo sedmogodišnjoj pokori, ali je i kaznio smrću jednog od svojih peharnika koji je prvi optužio Edvina za intrige protiv kralja.⁹⁷ Vjerojatno ne treba uzimati ove Williamove podatke kao potpuno točne ni precizne, s obzirom da je on poznat po svojoj pristranosti i pozitivnom viđenju Etelstana, pa bi samim time kroz ovu priču mogao i stvoriti sliku nepogrešivog vladara koji je naivno povjerovao svojim dvorjanima i ubrzo nakon toga požalio, umjesto vladara koji je vješto koristio političke prilike za obračunavanje s neprijateljima kada je vjerovao da je pravo vrijeme za to.

Godine 935. u Cirencesteru je donesena povelja kojoj su svjedoci bili Konstantin, Owain te trojica kraljeva Walesa u kojoj su sva petorica nazvana potkraljevima dok je Etelstan jedini imao titulu *rex*, tj. kralj.⁹⁸ Osim toga sadržaj povelje, s obzirom na vojnu ekspediciju prethodne godine, služi i naglašavanju obnovljenog i osiguranog jedinstva Britanije pod Etelstanovom krunom, gdje se spominje da se „čitavi plemićki stalež raduje pod okriljem kraljevske velikodušnosti.“⁹⁹ Također je i sam lokalitet na kojem je kraljevsko vijeće održano značajan, ponajprije jer je Cirencester bio rimska utvrda s prostranim amfiteatrom iz 2. stoljeća gdje se mogao okupiti velik broj uzvanika, a samim time donijeti i veći legitimitet Etelstanovoj povelji i njegovom iznova ujedinjenom kraljevstvu.¹⁰⁰

⁹⁵ William of Malmesbury, *Chronicle of the Kings of England*, II.6.

⁹⁶ Ibid.

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Morris 2022, str. 269.

⁹⁹ Ibid.

¹⁰⁰ Ibid.

Sl. 3. Ostaci rimskog amfiteatra u Cirencesteru (Morris 2022, str. 269)

3.2 Etelstanovi vojni pohodi

Sudeći po Etelstanovim vojnim uspjesima koji su se odvijali za vrijeme njegove vladavine, velika je vjerojatnost da je Etelstan stekao ratno iskustvo još za vrijeme Edvardovih pohoda dok je boravio na dvoru svoje tetke Etelfled u Merciji, što pretpostavlja i Foot.¹⁰¹ Nakon ranih diplomatskih uspjeha s Danelawom i Franačkom, okolnosti postaju još povoljnije za Etelstana rane 927. godine kada umire Sihtric, te pod opravdanjem da je njegova sestra, sada udovica, ostavljena sama na neprijateljskom teritoriju Etelstan započinje svoju vojnu intervenciju iznimno brzim tempom kako bi preduhitrio i oslabio položaj vikinškog pretendenta Guthfritha, jednog od unuka Ivara Bez Kostiju, koji je krenuo iz Dublina i Anagassana (današnji okrug Louth u Irskoj) s brodovljem prema Northumbriji.¹⁰² Uz Guthfritha Morris još navodi i Eldreda, anglosaskog vladara stacioniranog u Bamburghu kao pretendenta na northumbrijsko prijestolje.¹⁰³ Iako Mercijski registar Anglosaske kronike ne govori ništa o bilo kakvim vojnim sukobima, bilo s Guthfrithom, bilo s Eldredom, osim da je „kralj Etelstan naslijedio kraljevstvo Northumbrijaca“,¹⁰⁴

¹⁰¹ Foot 2011, str. 13.

¹⁰² Ibid, str. 18-9.

¹⁰³ Morris 2022, str. 262-3.

¹⁰⁴ ASC, s.a. 927.

Etelstanov pohod je neupitno bio vojnog karaktera. Kraljev marš prema sjeveru obilježen je zauzimanjem i potpunim uništenjem utvrde u Yorku koji je desetljećima služio kao vikinška baza iz koje se stalno prijetilo južnim anglosaskim kraljevstvima.¹⁰⁵ William od Malmesburyja piše da je Guthfrith zatim prebjegao na dvor Konstantina, kralja Škota, te da je Etelstan poslao glasnike koji su zahtjevali njegovu izručenje pod prijetnjom rata.¹⁰⁶ S vijećem u Eamontu ovaj je ratni sukob priveden kraju.

Nakon sedam godina mira, 934. godine Etelstan započinje novu vojnu ekspediciju, no ne postoje precizni podaci oko povoda ovoj ekspediciji. Anglosaska kronika samo spominje da je „ove [934.] godine kralj Etelstan ušao u Škotsku s kopnenom i pomorskom silom i poharao većinu iste,“¹⁰⁷ dok Higham i Ryan te Sharp preciziraju krajnje točke Etelstanove ekspedicije kao Kincardine na kopnu te Caithness na moru.¹⁰⁸ Nasuprot Highamu i Ryanu, Downham tvrdi da je kopnena vojska stigla do Dunottara, koji se nalazi znatno sjevernije od Kincardinea.¹⁰⁹ Morris kao potencijalni razlog Etelstanove ekspedicije spominje neprisustvovanje Konstantina, kralja Škota te Owaina, britskog kralja Strathclydea na Etelstanovim kraljevskim vijećima sazivanja u periodu mira nakon Eamonta, što ih stavlja nasuprot Eldredu, kralju Bamburgha koji je bio nazočan na nekoliko vijeća sve do svoje smrti 933. godine.¹¹⁰ Uz ove okolnosti također bi se mogla povezati i činjenica da je s Edvinovom smrću vjerojatno i značajno oslabila protudvorska frakcija zbog koje je Etelstan okolišao u svojim namjerama.¹¹¹ Sarah Foot uz Konstantinovo kršenje sporazuma s Etelstanom donosi još nekoliko pretpostavki koje uključuju: Etelstanovo okupljanje vojske kao odgovor na ofanzivne poteze Škota, iskorištavanje nesigurnosti među Dancima na sjeveru Britanije nakon smrti Ivarovog unuka i neuspjelog northumbrijskog pretendenta Guthfritha te preventivnu vojnu intervenciju nakon smrti jednog od dvojice anglosaskih vladara u Britaniji (Eldred od Bamburgha) kako bi se spriječilo sklapanje protuetelstanske koalicije.¹¹² Od svih ovih teorija Foot najvjerodostojnijima smatra vojnu ekspediciju kao odgovor na izravnu prijetnju iz

¹⁰⁵ William of Malmesbury, *Chronicle of the Kings of England*, II.6.

¹⁰⁶ Ibid.

¹⁰⁷ *ASC*, s.a. 934.

¹⁰⁸ Higham, Ryan 2015, str. 303; Sharp 1997, str. 211.

¹⁰⁹ Downham 2021, str. 16.

¹¹⁰ Morris 2022, str. 267.

¹¹¹ Foot 2011, str. 165.

¹¹² Ibid.

Škotske (ili Irske) te nejasne i nestabilne novonastale političke okolnosti na sjeveru Britanije nakon Eldredove smrti.¹¹³

U proljeće 934. godine Etelstan skuplja vojsku u Winchesteru, te je povodom toga izdana kraljevska povelja koja navodi, uz Etelstana, „trojicu velških potkraljeva, petoricu *jarlova*, sedmoricu *ealdormena*, jedanaesticu kraljevih *thegna* i osamnaesticu biskupa, među kojima su bili i nadbiskupi Canterburyja i Yorka.“¹¹⁴ Sedmog lipnja iste godine Etelstanova vojska zaustavlja svoj marš u Nottinghamu gdje Etelstan izdaje još jednu povelju u kojoj se opisuje kao: „Ja, Etelstan, kralj Engleza, uzvišen desnom rukom Svemogućega, koji je Krist, na prijestolje čitave Britanije.“¹¹⁵ Osim opisa kralja, povelja navodi i darivanje posjeda crkvi u Yorku, čemu je svjedočio i Beornstan, biskup Winchestera i nekadašnji bliski kraljev suradnik te pripadnik klera na Etelstanovom dvoru.¹¹⁶ U ovoj donaciji Karkov vidi „prikladan simbol širenja zapadnosaske političke i društvene kontrole iz Winchestera prema sjeveru Engleske,“¹¹⁷ tj. Etelstanovu politiku centralizacije.

Ova ekspedicija predstavlja ne samo kvalitetu Etelstanovog vojnog umijeća, već i značajne napretke u vojnoj tehnologiji i strategiji Wessexa naspram vremena Alfredove vladavine. Etelstan je vodio kopnenu vojsku prema sjeveru dok ga je kraljevsko brodovlje samostalno uspješno pratilo na moru,¹¹⁸ a brzina marširanja njegove vojske vidljiva je iz činjenice da je prva povelja donesena u svibnju 934. na blagdan Duhova, dok je povelja u Nottinghamu datirana 7. lipnja 934., prema čemu Morris zaključuje da je kraljevska vojska u prosjeku marširala otprilike 24 kilometra dnevno.¹¹⁹ Nakon što Etelstan ulazi na škotski teritorij, zahvaljujući kombinaciji kopnene vojske i brodovlja hara istočnim regijama između rijeke Forth i Stonehavena gdje dvostrukim obuhvatom Etelstanova vojska uspijeva uhvatiti Škote u klopku.¹²⁰ S obzirom da Etelstanova vojska hara dalekim sjeverom kod Caithnessa koji je bio dio vikinške kraljevine Orkney, Foot pretpostavlja da se već ovdje naziru počeci saveza između Škota i vikinga,¹²¹ što predstavlja velik zaokret u politici

¹¹³ Ibid.

¹¹⁴ Morris 2022, str. 268.

¹¹⁵ Ibid.

¹¹⁶ Karkov 2004, str. 76.

¹¹⁷ Ibid.

¹¹⁸ Foot 2011, str. 165-6.

¹¹⁹ Morris 2022, str. 268.

¹²⁰ Foot 2011, str. 166.

¹²¹ Ibid.

kralja Konstantina koji je od početka svoje vladavine na početku 9. stoljeća ratovao protiv irskih vikinga.¹²² Osim kvalitetnog zapovjedništva, Etelstan je ovladao i logistikom koja je bila potrebna za uspješnu koordinaciju pomorskih i kopnenih jedinica te komunikaciju između istih koje su mu omogućile pobjedu protiv Konstantina. Već ujesen 934. godine Etelstan se nalazi na zapadnosaskoj granici, točnije u kraljevskom *tunu* gdje izdaje kraljevsku povelju u kojoj se kao svjedok spominje Konstantin, koji je vjerojatno bio prisiljen na južnu turneju kao znak odanosti.¹²³ Osim putovanja s Etelstanom, Konstantin je vjerojatno bio primoran i predati vlastitog sina kao taoca na Etelstanov dvor kao još jednu mjeru osiguranja od budućih pokušaja pobune.¹²⁴ Kao dodatnu kaznu Downham napominje i da su Konstantin i Owain od Strathclydea u kraljevskim poveljama kojima su svjedočili nakon 934. nazivani potkraljevima poput drugih velških vladara koji su se pokorili Etelstanu u Eamontu,¹²⁵ iz čega se može izvući pretpostavka da je ova vojna ekspedicija bila isključivo kažnjeničkog, a ne osvajačkog karaktera.

Nakon ponovnog pokoravanja Konstantina i Owaina, Etelstan preusmjerava svoje vojne napore na kontinentalnu Europu, na što se obvezao kroz prethodno navedene bračne saveze. 936. godine Etelstan šalje kraljevsko brodovlje u pomoć svome štićeniku Alanu Krivobradom kako bi protjerao vikinge iz Bretanje te Bretonci koji su boravili u izbjeglištvu u Engleskoj ponovno zauzimaju ovu regiju.¹²⁶ Iste godine na Etelstanov dvor dolazi franačko izaslanstvo koje je vjerojatno odaslalo poruku Etelstanovog šogora Huga koji traži Lujev povratak u Franačku kako bi preuzeo krunu.¹²⁷ Također je važno napomenuti i Etelstanovo štićenništvo nad Hakonom koji je poslan u Norvešku 934. godine u pratnji angloskandinavskog kapelana Sigurda gdje preuzima vlast,¹²⁸ čime se proširuje Etelstanova mreža europskih saveza.

Dok je Etelstan gradio saveze diljem Europe, nezadovoljstvo koje su zbog njegove rastuće moći osjećali pokoreni potkraljevi Britanije je raslo. Olaf Guthfrithsson, vikinški kralj Dublina polagao je pravo na northumbrijsko prijestolje koje je Etelstan oduzeo 927. godine, no nije uspijevaao formirati savez s drugim nezadovoljnicima sve do 937. zbog rivalstva između Dublina i

¹²² Morris 2022, str. 268.

¹²³ Foot 2011, str. 167.

¹²⁴ Sharp 1997, 216-7.

¹²⁵ Downham 2021, str. 16.

¹²⁶ Foot 2021, str. 167.

¹²⁷ Ibid, str. 168.

¹²⁸ Sharp 1997, str. 213.

Limericka koje je tek tad privedeno kraju.¹²⁹ Zbog ove pobjede Olaf Guthfrisson vjerojatno je proširio svoj prestiž i utjecaj po sjevernom Irskom moru, otoku Man, Hebridima, Škotskoj i sjeveru Engleske, ali i pridobio znatne resurse, što mu je i omogućilo da započne stvaranje vojnog i političkog saveza protiv Etelstana.¹³⁰ U ljeto 937. godine Olaf putuje preko Irskog mora i iskrcava se u Britaniji, gdje mu se pridružuju nezadovoljni potkraljevi Konstantin od Škotske te Owain od Strathclydea,¹³¹ čiji su motivi bili osveta i rušenje Etelstanove hegemonije. Pozicija velških potkraljeva prema ovom savezu Konstantina i Olafa manje je jasna. Prema Downham Velšani su osjećali određenu naklonost prema Northumbrijcima tijekom 930-ih i 940-ih godina, a za to daje primjer velške proročanske pjesme iz cca. 930. godine pod nazivom *Armes Prydein Vawr*.¹³² Dok Downham tvrdi da su Velšani stvarno bili pozvani u savez, u svojem iščitavanju prethodno navedene pjesme ona ipak ne pronalazi nikakve konkretne dokaze da su sudjelovali u bici kod Brunanburha.¹³³ Razloga za to može biti više: primjerice, Hywel, kao najsnažniji od velških potkraljeva i čiji je djed bio ubijen u ratu protiv Wessexa,¹³⁴ zasigurno je imao opravdane motive za naklonost Olafu i Konstantinu u obliku osvete i oslobođenja od plaćanja visokih danaka Etelstanu, no njegova pragmatična politika i uzajamna podrška koju mu je Etelstan pružao vjerojatno su bili sasvim dovoljni da zaustave ikakve pokušaje promjene strana velških potkraljeva.¹³⁵ Unatoč tome, već sama činjenica da je prethodno navedena pjesma izričito antiengleskog karaktera koja je zagovarala savezništvo Skandinavaca, Velšana i Brita za potpuno protjerivanje Engleza iz Britanije bila objavljena za vrijeme Hywelove vladavine pokazuje određenu razjedinjenost u velškoj politici, kao i tko je narodima Walesa zapravo najveća prijetnja.¹³⁶ Samim time Velšani vrlo vjerojatno nisu pristupili protuetelstanskoj koaliciji. Također je važno napomenuti i odsutnost Northumbrijaca u opisu bitke unutar Anglosaske kronike, te Downham pretpostavlja da su bili podijeljeni oko toga na čiju stranu stati, da su se borili unutar protuetelstanske koalicije ili pak uopće nisu sudjelovali u sukobu.¹³⁷

¹²⁹ Downham 2021, str. 15.

¹³⁰ Ó Córrain 1997, str. 99.

¹³¹ Morris 2022, str. 271.

¹³² Downham 2008, str. 344-5.

¹³³ Downham 2021, str. 16.

¹³⁴ Sharp 1997, str. 218.

¹³⁵ Redknap 2008, str. 402.

¹³⁶ Ibid.

¹³⁷ Downham 2021, str. 17.

Etelstan brzo prikuplja vojsku kako bi zaustavio provalu Olafa, Konstantina i Owaina te se njihove vojske sukobljavaju na mjestu poznatom kao Brunanburh, što je vidljivo iz Anglosaske kronike, u kojoj se nalaze opisi bitke koji su poprilično detaljni u usporedbi s prijašnjim zapisima iz kronike o Etelstanovoj vladavini. Primjerice, iz Kronike je vidljivo da su kraljevsku vojsku predvodili kralj Etelstan, „gospodar nad plemićima i djelitelj bogatstva“ te njegov brat i *atheling* Edmund, koji su „oštricom mača osvojili vječnu slavu u bici kod Brunanburha.“¹³⁸ Gubici su bili ogromni, što je vidljivo u jednom retku pjesme iz Kronike koji spominje kako „nikada do sad na ovom otoku nije bilo... većeg pokolja počinjenog oštricom mača nad vojskom, otkako su Angli i Sasi došli ovdje s istoka...“.¹³⁹ Među poginulima našla su se i petorica mladih kraljeva, sedmorica Olafovih *jarlova* i bezbroj vikinga i Škota, dok su poraženi Konstantin i Olaf pobjegli natrag u svoja sjedišta (Škotska i Irska).¹⁴⁰ Sudbina kralja Owaina je nejasna, te je jednaka vjerojatnost da je on bio jedan od petorice neimenovanih kraljeva koji su poginuli kao i da je uspio pobjeći natrag u svoje sjedište u Strathclydeu.¹⁴¹

Iako Downham naziva ovu bitku jednom od najvažnijih u engleskoj povijesti prije 1066. godine ponajviše zbog širokih koalicija vladara i vojski koje su se sukobile kod Brunanburha, politički utjecaj ove bitke je znatno slabiji, s obzirom da su uslijedile dvije godine mira koje završavaju Etelstanovom smrću, te se više usredotočuje na narativnu i propagandnu vrijednost iste.¹⁴² Foot navodi da je u vrijeme kroničara Etelvarda u drugoj polovici 10. stoljeća Brunanburh slovio kao „Velika bitka“, što prikazuje njenu važnost u kasnijem periodu ranosrednjovjekovne engleske povijesti¹⁴³ te se Brunanburhu mogu pripisati i ideološko-propagandne odlike kojima se htjelo proširiti Etelstanovu ideju ujedinjenog otoka Britanije i njegove zajedničke povijesti ili pak kao religijska propaganda, kao što napominje Downham.¹⁴⁴

¹³⁸ *ASC*, s.a. 937.

¹³⁹ *Ibid.*

¹⁴⁰ *Ibid.*

¹⁴¹ Downham 2021, str. 16.

¹⁴² *Ibid.*, str. 16-7.

¹⁴³ Foot 2011, str. 211.

¹⁴⁴ Downham 2021, str. 18.

3.3 Etelstan u suvremenim izvorima i kasnije

Etelstan je za vrijeme svoje vladavine uspješno koristio jezik kao propagandno sredstvo u službi izgradnje središnje kraljevske vlasti i stvaranja zajedničkog svebritanskog, tj. engleskog identiteta. Uz prethodno navedene kraljevske povelje, novac i rukopise s posvetama, i Anglosaska kronika u zapisu o Brunanburhu Etelstanu pridaje laskave titule kojima se nastojala ojačati kraljevska vlast i uzdignuti Etelstanov status. Uz to Lapidge još dodaje da je s otvaranjem Britanije prema Europi za vrijeme Etelstana i dolaskom stranaca na kraljevski dvor ostvaren doprinos intelektualnom preporodu Engleske u 10. stoljeću.¹⁴⁵ Također se Etelstanu pripisuje i uvođenje grecizama u engleski jezik kroz ornamenturu njegovih povelja.¹⁴⁶ Samim time sačuvani izvori iz Etelstanovog vremena su korisni ne samo u kontekstu povijesne ostavštine, već i načina korištenja jezika kao propagandnog sredstva u ostvarivanju političkih ciljeva i uzdizanju kraljevog osobnog prestiža kroz propagandu. Dodatna izgradnja njegovog legitimiteta odvijala se i kroz povijesne izvore koji nisu pisani na staroengleskom jeziku, gdje se također ustoličilo činjenično stanje njegove hegemonije nad Britanijom.¹⁴⁷ Nakon Etelstanove smrti, anglosaski kroničar kasnog 10. stoljeća Etelvard davao je veliku pažnju Etelstanovu statusu kao prvom engleskom monarhu i njegovoj hegemoniji nad cijelom Britanijom.¹⁴⁸ Nakon 1066. Etelstan poprima više obilježja ovisno o perspektivi: za Anglo-Normane je Etelstan postavio presedan ujedinjene Britanije kao i vrhovništvo nad keltskim narodima otoka, dok su pisci u samostanima nostalgично gledali na čitav anglosaski period, pa tako i na Etelstana.¹⁴⁹ Unatoč Etelstanovim postignućima, s vremenom je njegov djed Alfred poprimio obilježja prvog kralja pod kojim je bila ujedinjena cijela Engleska, čak i dobivši epitet Veliki, čime je jedna od najznačajnijih Etelstanovih odlika počela biti zanemarivana dok je Alfred postao „arhetipskim simbolom nacionalnog samopoimanja.“¹⁵⁰ Foot navodi prvu značajnu promjenu u percepciji Etelstana u 19. stoljeću s radom Sharona Turnera, koji je napisao: „Čini se da je istina da je Alfred bio prvi anglosaski monarh, ali Etelstan je bio prvi Engleski monarh... Nakon bitke kod Brunanburha Etelstan nije imao konkurencije: bio je neposredni gospodar cijele Engleske. Čak je bio i nominalni gospodar Walesa i Škotske.“¹⁵¹

¹⁴⁵ Lapidge 1993, str. 85.

¹⁴⁶ Ibid, str. 138.

¹⁴⁷ Foot 2011, str. 226.

¹⁴⁸ Ibid, str. 212.

¹⁴⁹ Ibid, str. 229.

¹⁵⁰ Ibid, str. 231, 234.

¹⁵¹ Ibid, str. 238.

Unatoč pokušajima da se ostvari suprotno, Alfred je i dalje uvjerljivo poznatiji anglosaski vladar od njegovog unuka, te se danas komemoracije u njegovu čast održavaju najčešće u mjestima na koje je Etelstan imao, ili za koje se tvrdi da je imao, neposrednog utjecaja za vrijeme svoga kraljevanja.¹⁵²

Etelstan umire oko dvije godine nakon Brunanburha 27. listopada 939. godine, gotovo četrdeset godina nakon svoga djeda Alfreda.¹⁵³ Prema Williamu od Malmesburyja to se dogodilo u Gloucesteru, a zatim je Etelstanovo tijelo pokopano u Malmesburyju ispod oltara, a u ceremoniji njegovog pogreba uz tijelo su bili nošeni i brojni pokloni od zlata i srebra kao i relikvije svetaca kupljene u Bretanji.¹⁵⁴ William također spominje i da su Etelstanove „godine, iako malobrojne, bile ispunjene slavom“,¹⁵⁵ a ovakvu subjektivnost Foot pripisuje činjenici da je William služio kao opat u opatiji u kojoj se nalazila Etelstanova grobnica.¹⁵⁶

Ubrzo nakon Etelstanove smrti njegovo se kraljevstvo raspada. Northumbriju preuzima veteran Brunanburha Olaf Guthfrithsson, što Anglosaska kronika poistovjećuje s izdajom nauštrb središnje engleske vlasti,¹⁵⁷ a Etelstanov mlađi polubrat i nasljednik Edmund prisiljen je prihvatiti ovakvu novonastalu situaciju za vrijeme Olafova života, da bi zatim ponovno poveo ratove s ciljem ponovnog ovladavanja izgubljenim sjevernim teritorijima, što će se uspješno ostvariti tek za vrijeme vladavine Etelstanovog nećaka Edgara Miroljubivog.

¹⁵² Ibid, str. 243.

¹⁵³ Foot 2011, str. 186.

¹⁵⁴ William of Malmesbury, *Chronicle of the Kings of England*, II.6.

¹⁵⁵ Ibid.

¹⁵⁶ Foot 2011, str. 186.

¹⁵⁷ ASC, s.a. 940.

4. ZAKLJUČAK

Kralj Etelstan prvi je kralj ujedinjene Britanije, iako se njegova vojna i politička ostvarenja nisu dugo zadržala nakon njegove smrti. Razlozi za to su brojni, a sastoje se od: ogromnih gubitaka u ljudstvu u bici kod Brunanburha, nemogućnosti središnje kraljevske vlasti da suzbije regionalne identitete u svojim teritorijima s ciljem stvaranja zajedničkog engleskog identiteta, nezadovoljstvo potčinjenih kraljeva koji su bili prisiljeni prihvatiti Etelstanov primat i plaćati znatne godišnje danke i snažan položaj pretendenta na northumbrijsko prijestolje na susjednom otoku Irskoj. Unatoč tome, Etelstanova uloga u postavljanju temelja za izgradnju engleskog identiteta je neosporiva i vidljiva kroz njegovo zakonodavstvo, brojne povelje i kovani novac na kojem je nazivan kraljem Engleza, kao i pohode u kojima je uspio izvojevati pobjedu i ujediniti Britaniju, a samim time i dokazati da je ujedinjenje otoka pod pravim okolnostima izvedivo. Osim toga, njegovo pokroviteljstvo Crkve i umjetnosti kao i skupljanje relikvija svetaca također su doprinijeli i kasnijim reformama engleskog redovništva ali i osnaživanju položaja Crkve u bliskoj suradnji sa središnjom vlasti u liku kralja. Nadalje, Etelstan je otvorio Britaniju prema kontinentalnoj Europi i njenim utjecajima i obrnuto, a ti utjecaji će s kasnijim anglosaskim vladarima i ojačati kroz bračne saveze i razmjenu kulture, te naposljetku i kulminirati s 1066. godinom i završetkom engleskog ranog srednjeg vijeka, tj. anglosaskog perioda.

5. BIBLIOGRAFIJA

- Primarni izvori
 - *Laws of Athelstan*, <https://www.theanglosaxons.com/laws-of-aethelstan/>, (pristup ostvarivan od 16.8.2023. do 26.8.2023.)
 - *The Anglo-Saxon Chronicle: A Revised Translation*, prev. D. Whitelock, D. C. Douglas, S. I. Tucker, Eyre and Spottiswoode, London, 1961.
 - William od Malmesburyja: *William of Malmesbury's Chronicle of the Kings of England*, prev. J. A. Giles, Henry G. Bohn, London, 1847.
- Sekundarna literatura
 - Downham, C., „Vikings in England“, u: S. Brink, N. Price (ur.), *The Viking World*, Routledge, London, New York, 2008., str. 341-350.
 - Downham, C., „A Wirral Location for the Battle of Brunanburh“, *Transactions of the Historic Society of Lancashire and Cheshire: Volume 170, Issue 1, 2021.*, str. 15-32.
 - Foot, S., *Æthelstan: The First King of England*, Yale University Press, New Haven, London, 2011.
 - Higham, N.J., Ryan, M.J., *The Anglo-Saxon World*, Yale University Press, New Haven, London, 2015.
 - Ivarsen, I., „Æthelstan, Wulfstan and a revised history of tithes in England“, *Early Medieval Europe* Volume 29, Issue 2, 2021., str. 225-252.
 - Karkov, C.E., *The Ruler Portraits of Anglo-Saxon England*, The Boydell Press, Woodbridge, 2004.
 - Lapidge, M., *Anglo-Latin literature, Vol. 2, 900-1066*, The Hambledon Press, London, Rio Grande, 1993.
 - Morris, M., *The Anglo-Saxons: A History of the Beginnings of England*, Penguin Books, London, 2022.

- Ó Corráin, D., „Ireland, Wales, Man, and the Hebrides“, u: P. Sawyer (ur.), *The Oxford Illustrated History of the Vikings*, Oxford University Press, Oxford, New York, 1997., str. 83-110.
- Redknap, M., „The Vikings in Wales“, u: S. Brink, N. Price (ur.), *The Viking World*, Routledge, London, New York, 2008. str. 401-411.
- Sharp, S.M., „England, Europe and Celtic world: King Athelstan's foreign policy“, *Bulletin of the John Rylands Library*, Volume 79, Issue 3, 1997., str. 197-220.
- Thomas, R., „Three Welsh kings and Rome: royal pilgrimage, overlordship, and Anglo-Welsh relations in the early Middle Ages“, *Early Medieval Europe*, Volume 28, Issue 4, 2020., str. 560-591.

6. SAŽETAK I KLJUČNE RIJEČI

Ovaj rad analizira vladavinu kralja Etelstana (924. - 939.) i njegovu politiku formiranja Engleske. Nakon kraćeg uvida u njegove prethodnike Alfreda i Edvarda Starijeg, ovaj rad obrađuje Etelstanovu unutarnju politiku i diplomaciju koja obuhvaća njegove odnose s pokorenim kraljevima Britanije, pojavljivanje titule kralja Engleza, Etelstanovo zakonodavstvo, uspostavu saveza s kontinentalnom Europom, kraljevo pokroviteljstvo Crkve i umjetnosti, održavanje kraljevskih vijeća i obračune sa suparničkim dvorskim frakcijama. Osim toga, ovaj rad obrađuje i Etelstanovih pohoda i njihov značaj kroz obradu svakog (927., 934. i 937. godine) i njegovih vojnih intervencija u ostatku Europe. Uz to će se u radu ukratko obraditi i spomen Etelstana u književnosti njegovog doba i kasnijoj literaturi te izgradnji mitologije oko njega kao prvog vladara cijele Britanije. Cilj ovog rada je istaknuti važnost Etelstana u ranosrednjovjekovnoj engleskoj povijesti te istražiti kolika je bila važnost i naposljetku uspjeh njegove centralističke politike.

Ključne riječi: Britanija, Brunanburh, Engleska, Etelstan, Northumbrija, rani srednji vijek, Škotska, vikinzi, Wessex

7. PRILOZI

- Sl. 1 - Novac s likom Etelstana koji nosi krunu i nazivom „kraljem čitave Britanije“ (*rex to[tius] Br[itanniae]*) (Morris 2022, str. 265)
- Sl. 2 – Naslovna strana Bedinog *Života sv. Cuthberta* koji prikazuje kralja Etelstana (924-39) kako daje knjigu samom svecu ([https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Athelstan_\(cropped\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Athelstan_(cropped).jpg))
- Sl. 3 - Ostaci rimskog amfiteatra u Cirencesteru (Morris 2022, str. 269)